

**NORSKO 2.
POLOVINY 19.
STOLETÍ**

Opakování z minula

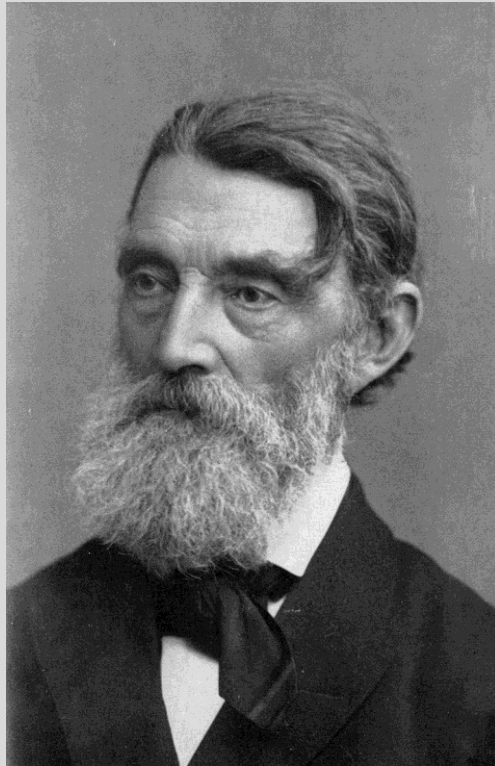
- Rok 1814 – výsledek napoleonských válek – Kielský mír – Dánsko přichází o Norsko ve prospěch Švédska
- Norsko nesouhlasí – snaží se o samostatnost – Shromáždění v Eidsvollu
- Norská Ústava – 17. květen 1814 – vlastní král, nezávislost, „liberální a demokratická“ ústava
- Švédsko útočí na Norsko, to se podvoluje a stává se členem personální unie – Ústava zůstává
- Vlastní parlament, velká míra nezávislosti, třenice se Švédskem
- Problémy ekonomiky po válkách, nedostatek jídla – postupně vzrůstající vliv sedláků
- Embetsmannstaten – úřednický stát – jen bohatí úředníci v parlamentu, postupně doplňování bohatými sedláky
- Posilující kultura a „národní“ cítění

Embetsmannstaten

- Stále silný vliv úředníků – pokaždé součástí vlády, sedláci je podporovali proti Švédsku, jinak se snažili prosazovat vlastní zájmy
- Král Oskar byl ochotný ustoupit tlakům Norska – větší rovnocennost – boj o vlajku a znak – Norsko nakonec získalo polovinu znaku unie
- Zrušení „Židovského paragrafu“ 1851
- Spolu se sedláky silná podpora lokálního rozvoje Norska – výstavba nových silnic a první železnice – 1854 (Christiania-Eidsvoll)
- Ke konci 60. let úředníci postupně ztrácí své výsadní postavení – vnitřní rozpory
- Sílí tlaky na opuštění linie úředníci/sedláci a na zavedení systému politických stran – Johan Sverdrup – a rozšíření volebního práva

Vznik parlamentarismu v Norsku

- Stálá snaha získat větší politickou nezávislost na Švédsku – norská vláda stále přímo podřízena králi, parlament nezávislý
- 1869 získává Storting právo setkávat se každý rok, do té doby jednou za 4 roky
- Johan Sverdrup vidí budoucnost v parlamentarismu v Norsku – nejde o moc úředníků, ale o zastávání určitého názoru, nezávisle na původu
- Nesouhlas s vládou úředníků – volby 1882 – silná podpora Sverdrupa
- První norská studentka na univerzitě v 1882
- V roce 1884 Sverdrup jmenován premiérem – vznik parlamentarismu, založení prvních politických stran – Venstre a Høyre
- Volby do parlamentu – rozšiřování volebního práva – 1860 cca 8 % populace, roku 1884 se rozšiřuje volební právo pro větší množství plátců daní, právo volit pro všechny muže v 1898

Dělnické hnutí

- Marcus Thrane – první dělnické hnutí v Norsku po evropských událostech 1848
- Snaha o rozšíření volebního práva, zrovnoprávnění vzdělávání, zřízení spořicíh bank pro chudší – za účelem zvýšení finanční gramotnosti
- Thrane od roku 1849 shání podporu pro své přesvědčení –v roce 1851 přes 30 000 členů
- Hlavní centrum na východě Norska kolem Oslo, Drammen – proti vůli státu, 1855 zatčení za šíření revolučních myšlenek
- Thranebevegelsen – hnutí rozpuštěno, přišlo příliš brzy? Pomalá industrializace v Norsku, málo dělníků, hlavně rolníci, nespokojení dělníci a chudí mohli velmi snadno emigrovat do USA, k čemuž docházelo ve velké míře
- Až v roce 1887 vzniká dělnická socialistická Arbeiderpartiet

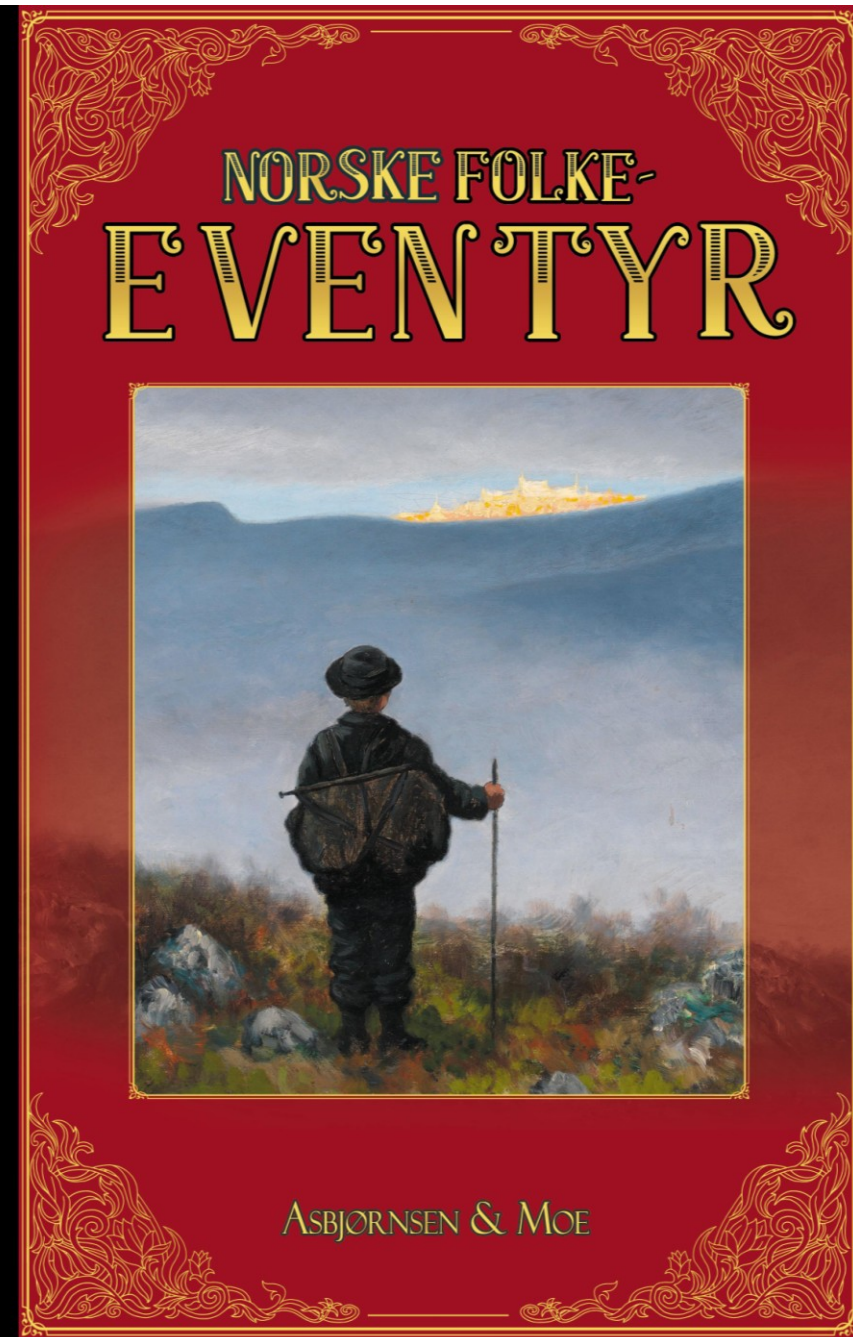
Industrializace

- Po ekonomických krizích z první poloviny 19. století se země v polovině století vzpamatovává
- Technologický rozvoj – železnice – zmenšení vzdáleností, větší množství informací pro všechny
- Do 1850 Nárůst počtu obyvatelstva o 50 % - skoro na 1,5 milionu, v 1865 1,75 milionu, 75 % na venkově
- Rozvoj měst – s příchodem obyvatelstva z venkova, kde ubývalo volné půdy
- Rozvoj obchodu a dílen, rostoucí export – lodě a vybavení, ryby, dřevo
- Rozvoj zemědělství – brambory – větší využívání koňů – pluh, stroje, atd., opětovný nárůst produkce dřeva
- Rozvoj obchodní a přepravní flotily – 1870 třetí největší nákladní flotila na světě – plachetnice, s příchodem parolodí problém pro norskou flotilu a ekonomické komplikace měst na jihu Norska, závislých na stavbě dřevěných lodí
- Růst HDP – ke konci 19. století na úrovni Dánska, před Švédskem
- V roce 1880 1000 km železnic, pravidelná lodní doprava podél pobřeží, poštovní lodě
- Emigrace přes 400 000 do USA

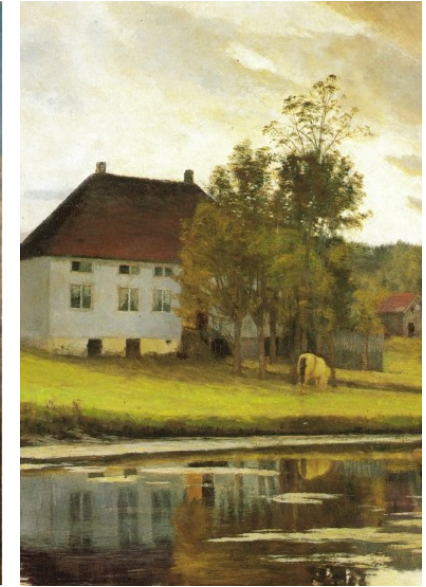
Národní obrození

- Po odklonu od Dánska snaha o znovuobjevení vlastní historie – pověsti, pohádky, ságy
- V polovině století vychází sbírka pohádek Asbjørnsena a Moe Norske folkeeventyr – na základě ústní tradice
- Ivar Aasen znovuobjevuje původní norštinu – sepisuje jednotlivé dialekty – vznik landsmålet (nynorsk)
- Důležité postavení Telemarku – zdroj velké části pohádek, opravdový venkov, ale blízko civilizace
- Národní romantismus

Umění po 1850

- Silné ovlivnění národním obrozením
- Malíři zachytávají „krásy norského venkova“
- Adolph Tidemand, Hans Gude – Düsseldorf, Mnichov, Kitty Kielland, na konci století Edvard Munch
- Edvard Grieg – Peer Gynt
- Vznik divadel v Christianii, Bergenu

Literatura

- Henrik Ibsen
- Bjørnstjerne Bjørnson
- Camilla Collett
- Amalie Skram
- Knut Hamsun
- Sigbjørn Obstfelder